

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2011)

2ο Πανελλήνιο Συνέδριο: «Ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»

Εκπαιδευτικές Δικτυακές Πύλες. Μελέτη περίπτωσης: Αξιολόγηση της Πύλης του Ε.Α.Π.

Α. Σκαλτσάς, Α. Καρατράντου, Β. Μαργαλιά

Βιβλιογραφική αναφορά:

Σκαλτσάς Α., Καρατράντου Α., & Μαργαλιά Β. (2023). Εκπαιδευτικές Δικτυακές Πύλες. Μελέτη περίπτωσης: Αξιολόγηση της Πύλης του Ε.Α.Π. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 0773–0782. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/4830>

Εκπαιδευτικές Δικτυακές Πύλες. Μελέτη περίπτωσης: Αξιολόγηση της Πύλης του Ε.Α.Π.

Α. Σκαλτσάς¹, Α. Καρατράντου², Β. Μαργαλιά³

¹ Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, andreas64@gmail.com

² Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, a.karatrantou@eap.gr

³ Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, margalia@hotmail.com

Περίληψη

Οι διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες για συνεχή και δια βίου εκπαίδευση οδήγησε στη γενίκευση της χρήσης των νέων τεχνολογιών από τους διάφορους φορείς παροχής εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Θεμελιώδους σημασίας σ' αυτή τη διαδικασία είναι η χρήση υπηρεσιών και εφαρμογών του διαδικτύου που μπορούν να υποστηρίξουν διάφορες μορφές επικοινωνίας. Οι Εκπαιδευτικές Δικτυακές Πύλες (educational portals) μπορεί να παρέχουν ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών, από πληροφορίες για το ίδρυμα μέχρι διοικητικές υπηρεσίες και ολοκληρωμένα προγράμματα σπουδών. Τα τελευταία χρόνια το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο αξιοποιεί μια Δικτυακή Πύλη που καλείται να καλύψει ανάγκες εκπαιδευόμενων και εκπαιδευτών για πληροφόρηση, ενημέρωση, αναζήτηση εκπαιδευτικού υλικού και επικοινωνία σε πολλαπλά επίπεδα. Στόχος της εργασίας είναι να συζητήσει τα χαρακτηριστικά των Εκπαιδευτικών Δικτυακών Πυλών και να αξιολογήσει την Δικτυακή Πύλη του Ε.Α.Π. ως προς το βαθμό χρηστικότητας της, το κατά πόσο και πως αυτή διευκόλυνε τους φοιτητές στις σπουδές τους, να εντοπίσει προβλήματα και να προτείνει λύσεις βελτίωσης της, καταγράφοντας τις εκτιμήσεις των φοιτητών.

Λέξεις κλειδιά: εκπαιδευτικοί δικτυακοί τόποι, αξιολόγηση, χρηστικότητα.

1. Εισαγωγή

Η εκπαίδευση από απόσταση είναι μια μέθοδος εκπαίδευσης με κύριο χαρακτηριστικό της ο σπουδαστής να διδάσκεται και να μαθαίνει χωρίς τη φυσική παρουσία του εκπαιδευτή σε κάποια αίθουσα διδασκαλίας, γεγονός που δημιουργεί μια σειρά αλλαγών στη σχέση εκπαιδευτή-εκπαιδευομένου. Παρά το γεγονός ότι ο εκπαιδευόμενος βρίσκεται απομακρυσμένος από τον εκπαιδευτή του - τόσο στον τόπο όσο και στο χρόνο - καθοδηγείται και εμπνυχώνεται από αυτόν μέσω διάφορων μορφών επικοινωνίας. Η λειτουργία των Δικτυακών Πυλών μπορεί να αποτελέσει πολύτιμη συνεισφορά στην προσπάθεια να ξεπεραστούν μειονεκτήματα που προκύπτουν από την έλλειψη φυσικής παρουσίας εκπαιδευτή και την απουσία της διαζώσης επικοινωνίας. Οι Εκπαιδευτικές Δικτυακές Πύλες (educational portals) μπορεί να παρέχουν ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών, από πληροφορίες για το ίδρυμα μέχρι διοικητικές υπηρεσίες και ολοκληρωμένα προγράμματα σπουδών. Συνήθως, περιέχουν συνδέσμους για διάφορα θέματα και βοηθούν το χρήστη να βρει πληροφορίες για το αντικείμενο ενδιαφέροντός του οργανωμένα και γρήγορα, ενώ ταυτόχρονα προσφέρουν μια σειρά από υπηρεσίες οι οποίες είναι ιδιαίτερα χρήσιμες

υπηρεσίες, όπως λογαριασμοί ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail), μηχανές αναζήτησης, πρόσβαση σε χώρους σύγχρονων συζητήσεων (chat rooms), χώρους ασύγχρονων συζητήσεων (discussion Fora) καθώς και τηλεδιασκέψεων. Ο εκπαιδευόμενος μέσα από τέτοιες εφαρμογές να λύσει απορίες του, να τακτοποιήσει οργανωτικά θέματα, να ανασύρει υλικό και να επικοινωνήσει με συν-εκπαιδευόμενους και τον εκπαιδευτή.

Η αξιολόγηση διαφόρων χαρακτηριστικών μιας Δικτυακής Πύλης είναι πολύ σημαντική στη διαδικασία ανάπτυξης της, ιδίως σήμερα που το Διαδίκτυο έχει μετατραπεί σε μια πλατφόρμα σύνθετων εφαρμογών με αυξανόμενο επίπεδο διαδραστικότητας. Ένας σημαντικός παράγοντας σε μια αξιολόγηση Δικτυακής Πύλης είναι η χρηστικότητα της. Ο όρος «χρηστικότητα» είναι ελληνική μετάφραση του αγγλικού όρου usability και προέρχεται από τον επιστημονικό κλάδο της διάδρασης ανθρώπου και μηχανής (Human Computer Interaction). Τα χρηστικά συστήματα σύμφωνα με τον Gould (1995) είναι αυτά που «οι άνθρωποι μπορούν εύκολα να μάθουν, που περιέχουν λειτουργίες που επιτρέπουν στους ανθρώπους να κάνουν τα πράγματα που επιθυμούν και που είναι εύαρεστα». Ο βαθμός χρηστικότητας μιας Δικτυακής Πύλης συνδέεται με την προσβασιμότητα, την εύκολη πλοήγηση, την ύπαρξη πλούσιου και επικαιροποιημένου πληροφοριακού υλικού σχετιζόμενου με τις σπουδές όπως επίσης και με τη δυνατότητα εκπαιδευόμενων και εκπαιδευτών να τη χρησιμοποιήσουν ως μέσο επικοινωνίας.

Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο το κατεξοχήν εκπαιδευτικό ίδρυμα παροχής Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης στην Ελλάδα διαθέτει πολλά σύγχρονα μέσα προς αυτή την κατεύθυνση, με σπουδαιότερο την Δικτυακή πύλη (portal). Η Δικτυακή Πύλη του Ε.Α.Π. παρέχει σε εκπαιδευόμενους και εκπαιδευτές πληροφόρηση, υπηρεσίας αναζήτησης εκπαιδευτικού υλικού και επικοινωνίας σε πολλαπλά επίπεδα. Στην εργασία αυτή επιχειρείται ως μελέτη περίπτωσης η αξιολόγηση της Δικτυακής πύλης του Ε.Α.Π. από φοιτητές, απόφοιτους και συμβούλους-καθηγητές (Σ.Ε.Π.) της θεματικής ενότητας 'Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση' σε μια προσπάθεια να απαντηθούν ερωτήματα όπως:

- πώς αξιοποιούνται από τους φοιτητές οι παρεχόμενες υπηρεσίες της Δικτυακής Πύλης (portal) του Ε.Α.Π.;
- πώς αξιολογείται η Δικτυακή Πύλη ως προς την χρηστικότητά της;
- πόσο διευκολύνει στην εκπαιδευτική διαδικασία, την επικοινωνία και την ανεύρεση πληροφοριακού υλικού;
- ποια προβλήματα εντοπίζονται κατά τη χρήση της;
- ποιες προτάσεις διατυπώνονται για τη βελτίωση και την αντιμετώπιση των προβλημάτων;

2. Εκπαιδευτικές Δικτυακές Πύλες και εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Τα τελευταία 35 χρόνια η εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση αναπτύχθηκε με μεγάλη ταχύτητα (Keegan, 2001). Σημειώθηκαν σημαντικές εξελίξεις τόσο στα θέματα

ποσότητας και ποιότητας των προσφερόμενων εκπαιδευτικών προγραμμάτων όσο και στη θέση που κατέχει και στην αποδοχή της από το κοινωνικό σύνολο. Γενικά παρατηρούμε ότι η εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση κινείται και αναπτύσσεται σε μια εποχή όπου τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της σε συνδυασμό με τις εντυπωσιακές τεχνολογικές εξελίξεις (ταχύτητα επικοινωνίας, διαδραστικότητα, ανεξαρτησία τόπου, χρόνου και ρυθμού μελέτης, πολλαπλές μέθοδοι επικοινωνίας) θα επιτρέψουν στους εκπαιδευόμενους και τους εκπαιδευτές να αλληλεπιδρούν από απόσταση. Η χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση από απόσταση μπορεί να υποστηρίξει τόσο την επικοινωνία των εκπαιδευομένων με τον εκπαιδευτή ή των εκπαιδευομένων μεταξύ τους όσο τη διαχείριση του εκπαιδευτικού υλικού ή ακόμη τη διαχείριση της εξέλιξης της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Σημαντική συμβολή στην καλύτερη διεκπεραίωση της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης μπορεί να έχει μια Δικτυακή Πύλη (portal). Οι Reynolds & Kouloroulos (1999) θεωρούν ότι οι εκπαιδευτικές πύλες είναι εξελίξεις των συμβατικών ιστοσελίδων. Δηλαδή είναι πόροι και πηγές πληροφοριών που συγκεντρώνονται σε μια ενιαία ιστοσελίδα, που ενδιαφέρει ένα μάλλον διαφοροποιημένο κοινό. Σύμφωνα με τον Ianh (2001), οι εκπαιδευτικές πύλες είναι σημαντικές:

- Για εκπαιδευόμενους που μπαίνουν στην ιστοσελίδα για να ερευνήσουν, μελετήσουν και να επικοινωνήσουν με άλλους χρήστες σε απευθείας σύνδεση και ακόμη και για να διασκεδάσουν με έναν εποικοδομητικό και προσανατολισμένο τρόπο.
- Για τους εκπαιδευτές, οι πύλες ήρθαν να προσφέρουν μια σημαντική θέση στην ανταλλαγή εμπειριών, πρόσθετη επιτήρηση τάξεων των σπουδαστών, των σειρών μαθημάτων και των εκπαιδευτικών νέων και αναζήτηση υλικού χρήσιμου για την τάξη τους
- Για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα οι πύλες μπορούν να παρέχουν την πρόσβαση στη σχολική σελίδα, συμμετοχή στα εκπαιδευτικά προγράμματα καθώς επίσης και πληροφορίες για ό τι συμβαίνει εκπαιδευτική περιοχή.
- Για τους επισκέπτες, οι πύλες είναι περιβάλλοντα όπου μπορούν να μάθουν και να γνωρίσουν τις νέες πραγματικότητες και τις δυνατότητες που μπορούν να εφαρμοστούν στις καθημερινές δραστηριότητές τους.
- Για τους ερευνητές και τα πανεπιστήμια, οι πύλες γίνονται ερευνητικές πηγές και αντικείμενα μελέτης για τα άρθρα και τις διατριβές.
- Για εκδότες που μπορούν να παρουσιάσουν το υλικό τους, τα βιβλία, τα περιοδικά τους και τα σχολικά βιβλία.
- Για άλλες πύλες που μπορούν να διατηρήσουν την αμοιβαία ανταλλαγή στην προώθηση των πληροφοριών και των υπηρεσιών τους.

Τα ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα χρησιμοποιούν Δικτυακές Πύλες οι οποίες ως προς τις συνθήκες ανάπτυξης και διανομής μπορούν να ομαδοποιηθούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες, τις εφαρμογές εμπορικού χαρακτήρα που αναπτύσσονται από ιδιωτικές εταιρίες και διατίθενται με εμπορικούς όρους και άδειες και τις εφαρμογές λογισμικού ανοικτού κώδικα που αναπτύσσονται από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς ή κοινότητες ανεξαρτήτων προγραμματιστών και διατίθενται δωρεάν. Η

πλειονότητα των ελληνικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης χρησιμοποιεί πλατφόρμες ανοικτού κώδικα. Το σύνολο σχεδόν των εφαρμογών τηλεκπαίδευσης, ανεξαρτήτως τρόπου ανάπτυξης και διανομής, μοιράζεται ορισμένα κοινά τεχνολογικά χαρακτηριστικά. Στην ουσία πρόκειται για αρθρωτά συστήματα δυναμικής διαχείρισης περιεχομένου στα οποία σ' ένα κοινό περιβάλλον χρήσης και διαχείρισης, συνενώνονται υποσυστήματα (modules) για συγκεκριμένες δραστηριότητες που σχετίζονται άμεσα με την εκπαιδευτική διαδικασία. Παραδείγματα τέτοιων υποσυστημάτων αποτελούν (Hill et al., 2002):

- οι εφαρμογές ασύγχρονης ανταλλαγής μηνυμάτων (fora),
- οι χώροι αποθήκευσης και διανομής αρχείων εκπαιδευτικού υλικού,
- οι εφαρμογές για την παράδοση και βαθμολόγηση εργασιών,
- οι πίνακες ανακοινώσεων,
- οι εφαρμογές συνομιλίας πραγματικού χρόνου (chat),
- τα ημερολόγια και προγράμματα μαθημάτων

και αρκετά άλλα η χρήση των οποίων εμπλουτίζει την εκπαιδευτική διαδικασία. Είναι σαφές ότι όσο περισσότερα υποσυστήματα διαθέτει μια Δικτυακή Πύλη, τόσο αυξάνει ο βαθμός πολυπλοκότητας σε όλα τα επίπεδα, ξεκινώντας από την ανάπτυξη και καταλήγοντας στη διαχείριση και τη χρήση.

Η ανάγκη να αξιολογηθεί η ποιότητα και η αξιοπιστία των εκπαιδευτικών Δικτυακών Πυλών οδήγησε, στην ανάγκη μελετών που εστιάζουν συγκεκριμένα στην ανάλυση των εκπαιδευτικών πυλών με βάση ένα σύνολο δεικτών που μπορούν να ενσωματωθούν σε μια πύλη που αφιερώνεται στα ζητήματα εκπαίδευσης. Οι βασικοί δείκτες ποιότητας μιας εκπαιδευτικής πύλης στο διαδίκτυο μπορούν να καθοριστούν ως εξής (Batista & Coutinho-Pereira, 2008; Nunes & Santos, 2006):

- *Ευκολία χρήσης*: πρέπει να είναι εύκολα κατανοητή, δηλ., ο χρήστης πρέπει να είναι αυτόνομος και τα εικονίδια και τα σύμβολα πρέπει να αντιστοιχούν στις προσφερθείσες υπηρεσίες προκειμένου να διευκολυνθεί ο χειρισμός του.
- *Υπηρεσίες*: πρέπει να προσφέρει τις υπηρεσίες όπως: FAQ (Συχνά υποβαλλόμενες ερωτήσεις), να μεταφορτώνει για λογισμικά που απαιτούνται για να εκτελέσουν ή να απεικονίσουν το περιεχόμενο (plugins, PDF, τηλεοπτικά προγράμματα, κ.λπ.).
- *Επικοινωνία*: πρέπει να προσφέρει τα σύγχρονα εργαλεία επικοινωνίας και ασύγχρονα εργαλεία επικοινωνίας, για την επικοινωνία μεταξύ των χρηστών και του διαχειριστή της πύλης, καθώς επίσης και μεταξύ των χρηστών.
- *Περιεχόμενο*: δεδομένου ότι είναι μια εκπαιδευτική πύλη, πρέπει να προσφέρει, απαραίτητως, στους χρήστες του, διδακτικό περιεχόμενο και διδακτικούς πόρους σε ποικίλες μορφές.
- *Απόδοση*: πρέπει να προσφέρει έναν ικανοποιητικό χρόνο φόρτωσης των ιστοσελίδων, δηλ., ο χρήστης δεν πρέπει περιμένει πολύ χρόνο να απεικονίσει το περιεχόμενο.
- *Πληροφορίες*: σαν βασικό γνώρισμα μια πύλη πρέπει να προσφέρει, εάν είναι δυνατόν, τις καθημερινά ενημερωμένες πληροφορίες και από αξιόπιστες πηγές.

Σύμφωνα με τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι το θέμα της χρηστικότητας είναι θεμελιώδους σημασίας όταν ερχόμαστε να αξιολογήσουμε μια εκπαιδευτική Δικτυακή πύλη καθώς αφορά τόσο τεχνικούς και λειτουργικούς παράγοντες που έχουν σχέση με την ίδια την πλοήγηση όσο και το περιεχόμενο αλλά και τη δομή και τον τρόπο παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού. Ο όρος χρηστικότητα αναφέρεται στη «*δυνατότητα που προσφέρει ένα σύστημα στο χρήστη να το χρησιμοποιήσει εύκολα και αποτελεσματικά*» (Shackel, 1993). Ο Nielsen (1993) τονίζει ότι είναι σημαντικό να καταλάβουμε ότι η ευχρηστία δεν είναι μία μεμονωμένη ή μονοδιάστατη ιδιότητα της διεπιφάνειας με τους χρήστες αλλά έχει πολλαπλά στοιχεία και παραδοσιακά σχετίζεται με τα εξής χαρακτηριστικά να είναι εύκολο να το μάθει, να είναι αποδοτική στη χρήση της, να μπορεί εύκολα να ανακαλέσει το σύστημα χρήσης στη μνήμη του, ώστε να μπορεί να το ξαναχρησιμοποιήσει μετά από περίοδο αδράνειας χωρίς να χρειάζεται να το ξαναμάθει. Να έχει λίγα σφάλματα ώστε οι χρήστες να μην κάνουν πολλά λάθη κατά τη χρήση τους ή ακόμα και αν κάνουν, να μπορούν εύκολα να επανορθώσουν, ανεπανόρθωτα λάθη δεν επιτρέπεται να συμβαίνουν, να είναι υποκειμενικά ευχάριστο ώστε οι χρήστες να ευχαριστούνται με τη χρήση του.

3. Η Δικτυακή Πύλη του Ε.Α.Π.

Με τον όρο «portal» ή «Δικτυακή Πύλη» του Ε.Α.Π. εννοούμε την πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης που προσφέρεται στους φοιτητές για να καλύψει τις ανάγκες τους για πληροφόρηση, ενημέρωση, αναζήτηση εκπαιδευτικού υλικού και επικοινωνία σε πολλαπλά επίπεδα με στόχο την ευχερέστερη και αποτελεσματικότερη οργάνωση και ολοκλήρωση των σπουδών τους. Φοιτητές και Σύμβουλοι-Καθηγητές έχουν πρόσβαση σε αυτή είτε επισκεπτόμενοι την ηλεκτρονική διεύθυνση <http://online.eap.gr/> είτε εισερχόμενοι στον δικτυακό τόπο του Ε.Α.Π. (www.eap.gr) και επιλέγοντας την καρτέλα «portal».

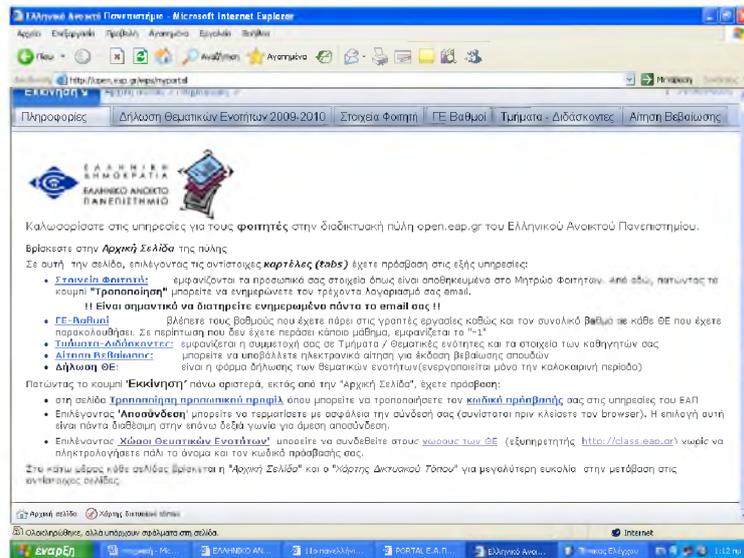
Ο χώρος της Δικτυακής Πύλης χωρίζεται σε 3 ενότητες *Χώροι Θεματικών Ενοτήτων* (<http://class.eap.gr/>), *Υπηρεσίες Μητρώου και Οργανωτικά Στοιχεία* (<http://open.eap.gr/>) και *Εικονικές Τάξεις – Υπηρεσίες τηλεσυνεργασίας* (<http://meeting.eap.gr/>)

Χώροι Θεματικών Ενοτήτων

Εισερχόμενος ο φοιτητής στους χώρους εργασίας των Θεματικών Ενοτήτων βρίσκει γενικές πληροφορίες για το περιεχόμενο της συγκεκριμένης Δικτυακής Πύλης όπως η λειτουργία *χώρων εργασίας* για τις *Θεματικές Ενότητες* (Θ.Ε.) του Ε.Α.Π. στους οποίους διατίθενται πληροφορίες για οργανωτικά θέματα, εκπαιδευτικό υλικό, χώροι συζητήσεων (forum) καθώς και χώροι για τηλεδιασκέψεις (meeting rooms). Ο χώρος *‘Όλες οι Θεματικές Ενότητες’* περιέχει αναλυτικό κατάλογο των Θ.Ε. του έτους. Εδώ υπάρχουν χρήσιμες πληροφορίες και υλικό που αφορούν στη συγκεκριμένη Θ.Ε. που ενδιαφέρει τον κάθε φοιτητή. Ο σύνδεσμος: *‘Διάρθρωση και πρόσβαση περιεχομένου στους χώρους των Θ.Ε.’* περιγράφει συνοπτικά τα βασικά συστατικά των χώρων, τη πρόσβαση σε αυτούς καθώς και τη τυπική διάρθρωση του.

Υπηρεσίες μητρώου και Οργανωτικά Στοιχεία

Στην ενότητα αυτή γίνεται πρόσβαση σε προσωπικά, οργανωτικά στοιχεία και υπηρεσίες μόνο με την χρήση κωδικών. Η αρχική σελίδα της Πύλης παρέχει στους φοιτητές πρόσβαση στα στοιχεία τους, στις βαθμολογίες των Γραπτών Εργασιών, στα Τμήματα και τους Διδάσκοντες ενώ δίνεται η δυνατότητα να υποβάλουν αίτηση για βεβαίωση. Υπάρχει επίσης και η φόρμα δήλωσης Θ.Ε. η οποία όμως ενεργοποιείται μόνο κατά την καλοκαιρινή περίοδο.

Εικόνα 1: Οθόνη από την Δικτυακή Πύλη (Υπηρεσίες Φοιτητή)

Εικονικές τάξεις – Υπηρεσίες Τηλεσυνεργασίας

Η ενότητα αυτή είναι σχεδιασμένη για να προσφέρει δημιουργία/συμμετοχή σε τηλεδιασκέψεις και εικονικές τάξεις αλλά βρίσκεται σε περίοδο δοκιμαστικής λειτουργίας.

4. Η αξιολόγηση της Δικτυακής Πύλης του Ε.Α.Π.

Για την αξιολόγηση της Δικτυακής Πύλης του Ε.Α.Π. χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της επισκόπησης που είναι η περιγραφική μέθοδος που χρησιμοποιείται συχνότερα στην εκπαιδευτική έρευνα. Οι τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή δεδομένων και τη διερεύνηση των ερωτημάτων είναι το ερωτηματολόγιο και η δομημένου τύπου συνέντευξη. Το ερωτηματολόγιο απευθυνόταν στους φοιτητές και αποτελείτο από 42 ερωτήσεις. Το πρώτο μέρος του αποτελείτο από 16 κλειστού τύπου ερωτήσεις, 4 εκ των οποίων συνεπικουρούνται από ερωτήσεις ανοικτού τύπου και κατέγραφε πληροφορίες που αφορούν την εκπαιδευτική εμπειρία των ερωτώμενων, την εξοικειωσή τους με τη χρήση του Η/Υ και του διαδικτύου καθώς και την αξιοποίησή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το δεύτερο μέρος του

ερωτηματολογίου αποτελείτο από 20 κλειστού τύπου ερωτήσεις, μία εκ των οποίων συνοδεύεται από ανοικτού τύπου και από 6 ανοικτού τύπου ερωτήσεις και κατέγραφε απαντήσεις σχετικά με τα ερωτήματα που έχουν τεθεί. Τα ερωτηματολόγια μοιράστηκαν στους φοιτητές κατά την διάρκεια 7 Ομαδικών Συμβουλευτικών Συναντήσεων σε Αθήνα και Πάτρα. Απαντήθηκαν 112 ερωτηματολόγια από μεταπτυχιακούς φοιτητές των Προγραμμάτων Σπουδών «Σπουδές στην Εκπαίδευση» και «Εκπαίδευση Ενηλίκων» που παρακολουθούσαν τη Θεματική Ενότητα «Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση». Για την στατιστική ανάλυση των απαντήσεων αρχικά αποτιμήθηκε ο συντελεστής αξιοπιστίας α (Cronbach's alpha) του ερωτηματολογίου και στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκαν οι στατιστικοί έλεγχοι χ^2 (Chi Square test) και συντελεστής συσχέτισης του Spearman (rs) για την ανίχνευση συσχετίσεων μεταξύ των μεταβλητών που το ερωτηματολόγιο περιέχει και η εργασία μελετά. Για την κατηγοριοποίηση των απαντήσεων στην ανοικτού τύπου ερώτηση έγινε ανάλυση περιεχομένου (Bogdan & Bilken, 1982). Η στατιστική ανάλυση που επακολούθησε μετά την καταχώρηση των δεδομένων είχε ως βάση το επίπεδο σημαντικότητας $p=0,05$ (Παντελής, 1989).

Για τις ανάγκες των συνεντεύξεων συντάχθηκαν δυο ομάδες ερωτήσεων. Η πρώτη αφορούσε τα μέλη Σ.Ε.Π. του Ε.Α.Π. ενώ η δεύτερη απευθυνόταν στους αποφοίτους. Οι ερωτήσεις χωρίζονται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος καταγράφονται δημογραφικά στοιχεία των ερωτηθέντων ενώ το δεύτερο μέρος μέσα από ανοικτού τύπου ερωτήσεις αφορά στα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας. Πραγματοποιήθηκαν 10 δομημένες συνεντεύξεις, 5 σε αποφοίτους και 5 σε Σ.Ε.Π. του Ε.Α.Π. Οι απόφοιτοι ήταν 4 γυναίκες και 1 άνδρας ενώ οι Σ.Ε.Π. ήταν 3 γυναίκες και 2 άνδρες. Η επιλογή των προσώπων δεν έγινε τυχαία αλλά με βάση κριτήρια που αφορούσαν την εκπαιδευτική τους εμπειρία και την εξοικείωσή τους με τις νέες τεχνολογίες.

5. Αποτελέσματα

Ο συντελεστής αξιοπιστίας α (Cronbach's alpha) του ερωτηματολογίου υπολογίστηκε ίσος με 0.843, τιμή που δείχνει ισχυρή αξιοπιστία.

Από τους 112 ερωτηθέντες οι 53 ήταν άνδρες (ποσοστό 47,3%) ενώ οι 59 ήταν γυναίκες (ποσοστό 52,7%). Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων είχε ηλικίες από 36 έως 45 έτη (62 άτομα, ποσοστό 55,4%). Οι 89 (ποσοστό 79,5%) είχαν πτυχίο ΑΕΙ, οι 14 (ποσοστό 12,5%) πτυχίο Α.Τ.Ε.Ι., ενώ μόλις 6 είχαν άλλο μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (Master) και 3 είχαν διδακτορικό (Ph.D.). Ο μέσος όρος των χρόνων εκπαιδευτικής εμπειρίας ήταν 12,76 έτη. Οι περισσότεροι έχουν διαθέσιμο Η/Υ και στο σπίτι και στην εργασία (74 από τους 112, ποσοστό 66,1%). Από αυτούς οι 50 (ποσοστό 44,6%) δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν μηχανές αναζήτησης προκειμένου να βρουν πληροφορίες, άρθρα, βιβλιογραφία και εργασίες σχετικά με τις σπουδές τους, ενώ 12 (ποσοστό 10,7%) αναζητούν εκπαιδευτικό υλικό στο διαδίκτυο και το χρησιμοποιούν ως μέσο διδασκαλίας και αξιολόγησης.

Παρακάτω δίνονται τα κυριότερα αποτελέσματα ανά ερώτημα όπως προέκυψαν τόσο από το ερωτηματολόγιο όσο και από τις συνεντεύξεις. Κατά την εξέταση για τον εντοπισμό συσχετίσεων μεταξύ των χαρακτηριστικών των φοιτητών και των υπό εξέταση μεταβλητών του ερωτηματολογίου με τους στατιστικούς ελέγχους χ^2 και Spearman correlation coefficient, δεν βρέθηκαν ισχυρές και στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις ($p > 0.05$). Έτσι, το φύλο, η ηλικία, οι σπουδές, τα χρόνια εκπαιδευτικής εμπειρίας, το επίπεδο γνώσεων χρήσης Η/Υ, η χρήση Η/Υ και διαδικτύου στις σπουδές ή την εργασία ή η χρήση στο παρελθόν κάποιας δικτυακής πύλης για εκπαίδευση δεν φαίνεται να επηρεάζουν ουσιαστικά την συχνότητα και τον τρόπο αξιοποίησής της Πύλης από αυτούς, την γνώμη τους για τη χρηστικότητα του, την άποψή τους για το κατά πόσο και πως τους διευκολύνει στις σπουδές τους, τον εντοπισμό προβλημάτων και τις προτάσεις για βελτίωση.

5.1 Η αξιοποίηση της Δικτυακής Πύλης από τους φοιτητές

Από τις απαντήσεις των φοιτητών διαπιστώνουμε ότι η συχνότητα χρήσης κυμαίνεται από τη μία φορά το μήνα ως τη μία φορά την εβδομάδα (40%). Οι περισσότεροι χρησιμοποιούν τη Δικτυακή Πύλη κυρίως για οργανωτικά και γραφειοκρατικά θέματα. Επίσης αναζητούν ενημέρωση και υλικό για τις εργασίες τους. Αξιοποιούν τις υπηρεσίες Μητρώου που προσφέρονται (Στοιχεία Φοιτητή – 54%, βαθμολογία – 65,2%, Τμήματα – Διδάσκοντες – 70,5%). Κατά συνέπεια η συμβολή της στην ουσιαστική διεκπεραίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας φαίνεται να είναι μικρή. Πολλοί σχολιάζοντας τη χρήση της στις Θ.Ε. τόνισαν ότι τη βρήκαν δύσχρηστη και ελλιπή σε πληροφορίες και ενημέρωση. Στα ίδια πλαίσια κινήθηκαν και οι απόψεις των αποφοίτων όπως αυτές αποτυπώθηκαν στις συνεντεύξεις. Οι περισσότεροι χρησιμοποιούσαν τακτικά τη Δικτυακή Πύλη κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Διευκολύνθηκαν στην επίλυση γραφειοκρατικών και οργανωτικών θεμάτων. Δεν υπήρξε καμία ουσιαστική συνεισφορά στο θέμα της καλύτερης επικοινωνίας με τους καθηγητές και το forum όπως διαπιστώνουν είτε δε λειτουργούσε είτε δεν το χρησιμοποιούσε κανείς. Οι απαντήσεις των Σ.Ε.Π. συνηγορούν κι αυτές υπέρ της χρήσης της Πύλης για οργανωτικά και γραφειοκρατικά θέματα.

5.2 Η χρηστικότητα της Δικτυακής Πύλης

Όπως παρατηρούμε από τις απαντήσεις που έδωσαν οι ερωτώμενοι φοιτητές υπάρχει μία μάλλον αρνητική τάση καθώς οι περισσότεροι δηλώνουν ότι θεωρούν αρκετά έως λίγο εύχρηστο το περιβάλλον της Δικτυακής Πύλης. Οι περισσότεροι θεωρούν κουραστική και φορτική τη χρήση της (60,8%) ενώ κρίνουν το περιβάλλον της ως μη ευέλικτο (ποσοστό 33,0% το βρίσκει λίγο ευέλικτο ενώ ποσοστό 21,4% δεν το βρίσκει καθόλου ευέλικτο). Στα ίδια πλαίσια κινούνται και οι απαντήσεις των Σ.Ε.Π. οι οποίοι συμφωνούν ότι υπάρχει πρόβλημα στην προσβασιμότητα και προτείνουν ένα πιο εύχρηστο και λειτουργικό περιβάλλον. Οι απόφοιτοι, ενώ αρχικά την κρίνουν αρκετά εύχρηστη, στο τέλος όλοι τονίζουν ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης της χρηστικότητας. Για τους λόγους αυτούς όλοι φαίνεται να προτιμούν άλλες μορφές επικοινωνίας πιο παραδοσιακές με σίγουρη αποτελεσματικότητα όπως το τηλέφωνο ή

το e-mail. Εδώ πρέπει να τονίσουμε ωστόσο ότι παρά το γεγονός ότι την αξιολογούν ως δύσχρηστη, βλέπουμε να τη χρησιμοποιούν για τη διεκπεραίωση οργανωτικών και γραφειοκρατικών θεμάτων όπως είναι η επικοινωνία με τις υπηρεσίες Μητρώου του Ε.Α.Π και η αναζήτηση πληροφοριών για το χρονοδιάγραμμα των Ο.Σ.Σ.

5.3 Η συμβολή της Δικτυακής Πύλης την εκπαιδευτική διαδικασία

Όπως καταγράφεται από τη συχνότητα των απαντήσεων η Πύλη βοηθά αρκετά σε θέματα οργάνωσης σπουδών και διευκολύνει στην επίλυση αποριών γραφειοκρατικού χαρακτήρα. Δεν προάγει σε κανένα επίπεδο όμως την επικοινωνία και τη συνεργασία μεταξύ φοιτητών (καθόλου απάντησε το 32,1% και λίγο το 42,9%) και διδάσκοντα και η επικοινωνία μέσω αυτής καταγράφεται ως πιο απρόσωπη σε σχέση με άλλες μορφές επικοινωνίας (πρόσωπο με πρόσωπο, e-mail, τηλέφωνο). Στα ίδια πλαίσια κινήθηκαν και οι απόψεις των αποφοίτων και των Σ.Ε.Π. όπως αυτές αποτυπώθηκαν στις συνεντεύξεις. Διευκολύνθηκαν στην επίλυση γραφειοκρατικών και οργανωτικών θεμάτων ενώ δεν υπήρξε καμία βελτίωση στην επικοινωνία με τους καθηγητές και το forum όπως διαπιστώνουν είτε δε λειτουργούσε είτε δεν το χρησιμοποιούσε κανείς.

5.4 Προβλήματα

Οι περισσότεροι αναφέρθηκαν σε δυσκολία στην πρόσβαση, σε δυσχρηστία και σε ελλιπή ενημέρωση. Παρατηρήθηκε μάλιστα ότι φοιτητές με μικρή εξοικείωση στις Νέες Τεχνολογίες αντιμετωπίζουν περισσότερα προβλήματα προσβασιμότητας και απαιτούν μεγαλύτερη ευχρηστία ώστε να υπάρχει αποτελεσματική συνεισφορά στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ίδιες είναι και οι απόψεις των Σ.Ε.Π. που επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους στο θέμα της πολυπλοκότητας και της αστάθειας λειτουργίας της. Η ύπαρξη κωδικών δυσχεραίνει την πρόσβαση στην πληροφορία η οποία βρίσκεται εκεί αλλά είναι δύσκολα προσβάσιμη, ενώ και η αισθητική του σχεδιασμού της Πύλης, που περιλαμβάνει το φόντο, τις γραμματοσειρές, τα χρώματα και τις μορφοποιήσεις είναι αποτρεπτική. Οι απόφοιτοι επισημαίνουν και αυτοί ότι είναι «δαίδαλωδης» ο σχεδιασμός της και δύσκολη η πρόσβαση στην πληροφορία.

6. Συμπεράσματα

Συμπερασματικά και χρησιμοποιώντας το παράδειγμα της Δικτυακής Πύλης του Ε.Α.Π. θα σημειώναμε πως ο καθορισμός κριτηρίων αξιολόγησης εκπαιδευτικών Δικτυακών Πυλών βοηθά στον εντοπισμό των αδυναμιών τους και στην ανεύρεση τρόπων ουσιαστικής βελτίωσής τους. Η Δικτυακή Πύλη του Ε.Α.Π. ενώ σχεδιάστηκε για να εξυπηρετήσει πολλαπλούς σκοπούς και να επιτελέσει διαφορετικών μορφών λειτουργίες δεν έχει αξιοποιηθεί από φοιτητές και συμβούλους-καθηγητές αρκετά. Οι χρήστες της ζητούν περισσότερη ευχρηστία και ευκολότερη πρόσβαση για όλους. Μέσα από την έρευνα μας διαπιστώθηκε ότι υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον για τις δυνατότητες που μια Δικτυακή Πύλη μπορεί να προσφέρει στους φοιτητές καλύπτοντάς τους ανάγκες για πληροφόρηση, ενημέρωση, αναζήτηση εκπαιδευτικού υλικού και επικοινωνία σε πολλαπλά επίπεδα. Για να γίνει όμως αυτό και να

αποδώσει κατάλληλα θα πρέπει να γίνεται πρακτικά φανερό στους φοιτητές η χρησιμότητα των υπηρεσιών της Πύλης στις σπουδές τους, η χρηστικότητά της να είναι υψηλή, οι παρεχόμενες υπηρεσίες να διευκολύνουν πρακτικά και ουσιαστικά την εκπαιδευτική διαδικασία, την επικοινωνία και την ανεύρεση πληροφοριακού και εκπαιδευτικού υλικού, τα τεχνικά προβλήματα να είναι περιορισμένα, να αξιολογείται συνεχώς από τους τελικούς χρήστες της και οι προτάσεις τους να λαμβάνονται ουσιαστικά υπόψη.

Βιβλιογραφία

- Batista, J., & Coutinho-Pereira, C. (2008). The conception of a rubric to evaluate educational portals on the web. *International Technology, Education and Development Conference*. Valencia, Spain, 3rd-5th March 2008. Retr. 10/12/2010 form: <http://repositorium.sdum.uminho.pt/bitstream/1822/7765/1/758.pdf>.
- Gould, J.D. (1995). How to design usable systems. In R. Baecker, et al.(Eds.), *Readings in human-computer interaction: Toward the year 2000* (pp. 93-121). San Fransisco: Morgan Kaufmann.
- Hill, A., Lea, C., Thomas, D., Scollo, C., Rawat, H., & Hubbard, J. (2002). *Beginning PHP4 Databases*. Birmingham: Wrox Press.
- Iahn, L. F. (2001). *Portal Educational: uma analise doseu papel para a educacao virtual. Master's Degree Dissertation on Engenharia de Producao, especializacao em Midia e Conhecimento*. Universidade Federal de Santa Catarina.
- Keegan, D. (2001). Η ευρωπαϊκή πανεπιστημιακή εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην αγγή της τρίτης χιλιετίας. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Αθήνα: Προπομπός.
- Nielsen J. (1993). *Usability Engineering*. London: Academic Press.
- Nunes, S. C., & Santos, R. P. (2006). Analise pedagogica de portais educationais conforme a teoria da aprendizagem significativa. *Revista Novas Tecnologias na Educacao, CINTED – UFRGS*, v. 4 N° 1, Juhlo, 2006 p.13-21. Porto Alegre. Retrieved 12/10/2010 from www.Cinted.ufrgs.br/renote/jul2006/artigosrenote/a13_21149.
- Reinolds, H., & Koulopoulos, T. (2004). Enterprise information portals. New York: Merrill Lynch, 16 Nov. 1998, abril 2000. Retrieved 12/10/2010 from <http://www.intelligententerprise.com.993003.featl.html>
- Shackel, B. (1993). Usability: context framework, definition and evaluation. In *Human Factors for Informatics Usability* (pp. 21 -37). Cambridge University Press.